

10 CZĘŚCI MOWY W JĘZYKU POLSKIM — OFICJALNA ŚCIAĞA A4

czescimowy.eu • Systematyka fleksyjna i składniowa CKE / PWN do bezpłatnego druku i nauki

I. CZĘŚCI MOWY ODMIENNE (5) — Odmieniają się przez przypadki, liczby, rodzaje, osoby, czasy lub stopnie

Część Mowy	Pytania Gramatyczne	Przez co się odmienia? (Kategorie)	Wzorcowe Przykłady
1. Czasownik	Co robi? Co się dzieje?	Osoby, liczby, czasy, tryby, strony, rodzaje	<i>czyta, pisał, będziemy się uczyć</i>
2. Rzeczownik	Kto? Co?	7 przypadków (deklinacja), liczby (stały rodzaj)	<i>uczeń, książka, szkoła, wolność</i>
3. Przymiotnik	Jaki? Jaka? Jakie? Który? Czyj?	Przypadki, liczby, rodzaje, stopnie	<i>pilny, mądra, wczorajszy, wybitny</i>
4. Liczebnik	Ile? Który z kolei?	Przypadki, rodzaje (główne, porządkowe)	<i>trzy, trzeci, troje dzieci, półtora</i>
5. Zaimek	Zastępuje inne części mowy	Odmienia się jak zastępowana część mowy	<i>on, tamten, nasz, nikt, siebie</i>

II. CZĘŚCI MOWY NIEODMIENNE (5) — Nie odmieniają się przez przypadki ani osoby

Część Mowy	Pytania / Funkcja	Cechy Gramatyczne & Rola Syntaktyczna	Wzorcowe Przykłady
6. Przysłówek	Jak? Gdzie? Kiedy?	Nie odmienia się (stopniowanie przysłówków)	<i>szybko, wczoraj, daleko, jasno</i>
7. Przyimek	(brak pytania — niesamodzielny)	Z rzeczownikiem tworzy wyrażenie przyimkowe	<i>w, na, pod, przed, bez, dla, z, do</i>
8. Spójnik	(brak pytania — spaja elementy)	Łączy zdania składowe lub wyrazy w zdaniu	<i>i, oraz, ale, lecz, ponieważ, że, aby</i>
9. Partykuła	(modyfikuje sens wypowiedzi)	Nadaje intencję: pytanie (czy), rozkaz (niech)	<i>czy, nie, niech, by, no, że, przecież</i>
10. Wykrzyknik	(wyraża emocje, naśladuje dźwięki)	Samodzielny wyraz, oddzielany przecinkiem	<i>ach!, och!, hej!, brr!, bęc!, ciii!, halo!</i>

III. KLUCZ CKE: CZYM RÓŻNI SIĘ CZĘŚĆ MOWY OD CZĘŚCI ZDANIA?

CZĘŚCI MOWY (Fleksja — słowo w słowniku)

- Cechy wyrazu samego w sobie, niezależnie od kontekstu zdania.
- 10 klas: 5 odmiennych + 5 nieodmiennych.
- Klasyfikacja słownikowa: czasownik, rzeczownik, przysłówek...
- Złota zasada CKE: Rzeczownik pozostaje rzeczownikiem w każdym zdaniu, ale może pełnić w nim różne funkcje syntaktyczne (np. podmiotu, dopełnienia lub przydawki).

CZĘŚCI ZDANIA (Składnia — funkcja w wypowiedzeniu)

- Rola wyrazu w konkretnym zdaniu (związki składniowe).
- Związek główny zdania:
 - PODMIOT (Kto? Co? — wykonawca czynności)
 - ORZECZENIE (Co robi? — czynność, stan)
- Określenia (związki poboczne):
 - PRZYDAWKA: określa rzeczownik (jaki? czyj? ile?)
 - DOPEŁNIENIE: uzupełnia czasownik w przypadkach zależnych
 - OKOLICZNIK: okoliczności czynności (jak? gdzie? kiedy?)

7 PRZYPADKÓW DEKLINACJI W JĘZYKU POLSKIM (Zestawienie Pytań):

1. Mianownik (M.) — Kto? Co? | 2. Dopełniacz (D.) — Kogo? Czego? | 3. Celownik (C.) — Komu? Cemu? | 4. Biernik (B.) — Kogo? Co?
5. Narzędnik (N.) — Z kim? Z czym? | 6. Miejscownik (Ms.) — O kim? O czym? | 7. Wołacz (W.) — O! (forma wołania)